

KPI RESEARCH SNAP

... อ่านงานวิจัยใน 4 หน้า

สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

05²⁵⁶⁸

“

รรมมาภิบาลสภาพภูมิอากาศ
เป็นกลไกสำคัญในการรับมือกับ
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับสังคม
สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

”

รรมมาภิบาลสภาพภูมิอากาศและการมีส่วนร่วมของประชาชน :
นโยบายและการดำเนินการตามนโยบายนี้ในประเทศไทยและเวียดนาม

ดร.อภิรักษ์ ดัสสะมาน และ ดร.นิตยา โพธิ์นอก

367 หน้า

สถาบันพระปกเกล้า

2567

ดร.นิตยา โพธิ์นอก นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

เกษณี ธนการศักดิ์

ชื่อเรื่อง

นักวิจัย

จำนวนหน้า

จัดพิมพ์โดย

ปีที่พิมพ์

ผู้สรุป

ผู้ออกแบบ

ที่มาและความสำคัญ

ธรรมาภิบาลสภาพภูมิอากาศ (Climate governance) มีความสำคัญ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นปัญหาที่ทุกประเทศต้องเผชิญร่วมกัน เพราะปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนทั้งในมิติสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ กลไกและกระบวนการ ที่สามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศได้ เช่น การป้องกัน (Prevention) การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) และการปรับตัว

(Adaptation) ต้องการความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ และทุกภาคส่วนของสังคม สำหรับกรณีของประเทศไทย และเวียดนาม ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลสภาพ- ภูมิอากาศนั้นมักเกี่ยวข้องกับการขาดการบูรณาการระหว่าง ภาครัฐและประชาชน การขาดข้อมูลที่เหมาะสมในการจัดการ ความเสี่ยง และปัญหาทางการเงินในการดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายในเรื่องของการปฏิบัติการ ตามนโยบาย โดยเฉพาะการทำให้นโยบายจากระดับ ประเทศลงสู่การปฏิบัติที่ระดับท้องถิ่นได้จริง

วัตถุประสงค์งานวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาธรรมาภิบาลสภาพ- ภูมิอากาศและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในประเทศไทยและ เวียดนาม โดยเน้นความสำคัญ กับประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ซึ่งในปัจจุบันเป็นปัญหาท้าทายระดับโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย วัตถุประสงค์การศึกษาหลัก คือ

1

เพื่อศึกษากลไกการแบ่งแยกอำนาจ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน และ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบประเทศไทยและ เวียดนาม

2

เพื่อทำความเข้าใจและเสนอแนะแนวทาง การจัดการทรัพยากรน้ำในบริบทของ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีพื้นที่การวิจัย ได้แก่ จังหวัดเชียงราย และ อุบลราชธานี ส่วนในประเทศเวียดนาม ได้แก่ จังหวัดเกิ่นเทอ และจังหวัดฮานอย โดย เวียดนามใช้การเก็บข้อมูลวิจัยจากเอกสาร เป็นหลักประกอบกับการสนทนากลุ่มกับผู้แทน จากองค์กรภาครัฐ HO Chi Minh National Academic of Politic (HCMA) และ สถาบัน ด้านวิชาการมหาวิทยาลัยเกิ่นเทอ จำนวนรวม

10 ท่าน สำหรับประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการ วิจัยประเทศไทย ได้แก่ 1) องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำและด้านสิ่งแวดล้อม 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 3) องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม 4) สถาบันด้านวิชาการ ดำเนินการจังหวัดละ 3 ครั้ง รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึก เพิ่มเติมกับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางท่านรวมผู้ให้ข้อมูล ทั้งสิ้น 97 ท่าน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน - กรกฎาคม พ.ศ. 2566

ผลการศึกษา

1. กลไกการบริหารจัดการน้ำในบริบทการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ

ทั้งไทยและเวียดนาม มีกลไกการบริหารจัดการน้ำ อันสืบเนื่องมาจากนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่พัฒนามาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี กลไกดังกล่าวครอบคลุมการดำเนินงานในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับภาคประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาวิกฤต

ที่งานวิจัยชี้ให้เห็น คือ การขาดการสร้างการรับรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแก่ประชาชนที่อาจไม่ได้เป็นระดับแกนนำ

กรณีประเทศไทยประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อทรัพยากรน้ำ ส่งผลให้การปรับตัวและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำในเชิงปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2. ความท้าทายของธรรมาภิบาล

การขาดธรรมาภิบาลในการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการจัดการปัญหาสภาพภูมิอากาศและน้ำแบบบูรณาการทั้งในประเทศไทยและเวียดนาม ทำให้แม้ภาครัฐของทั้งสองประเทศจะ

พยายามดำเนินการตามมาตรการที่มีอยู่ แต่การตอบสนองและความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชนยังคงเป็นความท้าทาย

3. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำภายใต้หลักธรรมาภิบาล

ประเทศไทย มีแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2566 - 2580) ถือเป็นกรอบสำคัญในการบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย และให้ความสำคัญกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่วนประเทศเวียดนามมีนโยบายที่มุ่งเน้นการบูรณาการปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้ากับกลยุทธ์การพัฒนาในทุกระดับ ทั้งในระดับชาติ

และระดับท้องถิ่น นโยบาย

ดังกล่าวปรากฏในเอกสาร

ทางนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ และยังพบว่า เวียดนามให้ความสำคัญกับกระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมโดยมีองค์กรภาควิชาการเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุน และแก้ไขปัญหที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4. ความท้าทายในอนาคต

ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาน้ำแล้งและน้ำท่วมในจังหวัดเชียงรายซึ่งมีความเป็นเมืองมากขึ้น และอุบลราชธานีที่มีความเป็นเมืองและเป็นพื้นที่ตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การบริหารจัดการน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพอาจทำให้ปัญหาเหล่านี้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการเปิดปิดน้ำที่เชื่อมจากจีนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและรายได้

ของเกษตรกรริมแม่น้ำโขงในจังหวัดเชียงรายและอุบลราชธานีที่เปลี่ยนไปจากเดิม ส่วนประเทศเวียดนาม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงของเวียดนามหรือ Mekong Delta ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสภาพดินและระบบนิเวศทำให้เกษตรกรต้องปรับตัว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทบทวนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจและทรัพยากรอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการน้ำไปสู่ระดับท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการแหล่งน้ำจากกรมชลประทานที่ควรมาพร้อมกับงบประมาณและการส่งเสริมบุคลากรและเทคโนโลยีที่เพียงพอในการบริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ควรทบทวนผลตามแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 - 2593 ในมาตรการเกี่ยวกับการเสริมสร้างขีดความสามารถเพื่อจัดสรรงบประมาณและบุคลากร อันนำไปสู่การพัฒนาการรับรู้และทักษะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Literacy Skill) ให้สอดคล้องกับระดับการรับรู้และทักษะของประชาชนที่มีความหลากหลายในพื้นที่ที่แตกต่างกัน เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
3. ควรทบทวนผลตามแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 - 2593 ในมาตรการเกี่ยวกับเรื่องการปรับตัว โดยให้ความสำคัญกับระบบนิเวศทางธรรมชาติ (Natural-based Solutions) ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น การฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ และการส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงกับมาตรการด้านการสร้างขีดความสามารถตามแผนแม่บทเดียวกันนี้ด้วย
4. รัฐบาลควรกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระดับภูมิภาคโดยใช้แนวร่วมจากหน่วยงานทางวิชาการและประชาสังคมผ่านกรอบความร่วมมือคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) เพื่อให้เป็นกลไกหลักในการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโขง และเป็นเวทีเจรจาต่อรองในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการสื่อสารที่ครอบคลุมทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการ โดยพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรพัฒนาแพลตฟอร์ม Thai Water Plan ของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ให้เป็นช่องทางสำหรับการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชน และสะท้อนกลับผลของการตัดสินใจให้ประชาชนรับรู้เป็นการสื่อสารสองทาง

โดยสรุปแล้วธรรมาภิบาลสภาพภูมิอากาศเป็นกลไกสำคัญในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบทั้งในระดับสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในมิติการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งทั้งประเทศไทยและเวียดนามต่างเผชิญความท้าทายคล้ายคลึงกัน ทั้งด้านการบูรณาการข้อมูล การสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน และการดำเนินนโยบายสู่การปฏิบัติที่ระดับท้องถิ่น

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความร่วมมือระดับภูมิภาค การทบทวนกฎหมายและแผนแม่บท ตลอดจนการใช้แนวทางฟื้นฟูระบบนิเวศและส่งเสริมความรู้ด้านสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้ การสื่อสารที่ครอบคลุมและแพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยผลักดันให้ธรรมาภิบาลสภาพภูมิอากาศและการจัดการน้ำมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

QR CODE
คลัง SNAP

QR CODE
อ่านหนังสือออนไลน์

QR CODE
สนใจหนังสือฉบับเต็ม
หรือ ติดต่อ 0-2141-9558